

СТІЙКІСТЬ СОРТОЗРАЗКІВ БОБІВ КОРМОВИХ (*VICIA FABAL*.) ДО ПОСУХИ В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

У Правобережному Лісостепу посушливі умови в період вегетації спостерігаються один-три рази в п'ять років. Такі погодні умови, як правило, призводять до значного зниження урожайності бобів кормових як насіння, так і зеленої маси, тому селекції культури на посухостійкість потрібно приділяти більшої уваги.

Дослідження проводилися 2003-2005 рр. Матеріалом для проведення лабораторного дослідження в наших дослідженнях використовували насіння 111 сортів світової і вітчизняної колекції бобів кормових Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН. Насіння пророщували у розчині сахарози з концентрацією 12 атм. в 3-разовому повторності при контролі на дистильованій воді. Так як, схожість у воді в різних сортів була різною, то у порівнянні їх між собою, доцільно схожість у розчині сахарози виражати у відсотках до схожості насіння контролю, приймаючи останню за 100%. Отриманий показник відображав ступінь посухостійкості сортів. Таким чином, сорти, схожість яких у розчині сахарози становила 65-100% вважалися високостійкими до посухи, 35-65% – середньостійкими, і менше 35% – низькостійкими.

Визначення всисної сили проростків дозволило зробити розподіл сортів на групи за ступенем посухостійкості і виділити кращі форми за стійкістю до посухи.

До групи з високою стійкістю до посухи за показниками всисної сили проростків віднесено 18 колекційних сортів бобів кормових, а це лише 16,2%, до яких належать: Giza 3, Б/н 6S, Б/н 7S, Giza 4, Орion, Skadia, Кінський біб №1158,

Б/н 22 D, Вф2 9023, Omar, Б/н 52 D, Fribo, Візир, Var nabor, Янтарні, Беркут, Мікко, Уладівські фіолетові.

До групи з середньою стійкістю до посухи віднесено 27 сортозразків, що становить 24,3% від кількості сортозразків що вивчалися, а решта 66 сортозразків (59,5%) мали низьку стійкість до дефіциту вологи в ґрунті.

З метою виявлення найбільш перспективних сортозразків за стійкістю до посухи ми перевірили сортозразки з високою стійкістю до посухи на здатність переносити зневоднення в період утворення генеративних органів, у фазі «початок бутонізації». Для цього застосовували метод визначення водоутримуючої здатності рослин. В основі даного методу є здатність рослин протидії порушення водного балансу і перенести зневоднення. Рослини (5 шт. кожного сортозразка) зрізали і ставили у воду для однакового насичення їх водою, після чого зважували через кожні 2 години протягом 10 годин. Чим менше води при цьому втрачали рослини, тим більш стійкими до посухи вони були.

Гідротермічні умови 2003-2005 рр. характеризувалися недостатньою кількістю опадів, що дозволило нам провести детальний аналіз досліду.

У результаті досліджень встановлено, що втрати води рослинами від початкової їх маси були найменші у сортозразків: Giza 3 (Єгипет), Б/н 6S і Б/н 7S (Сирія), які відповідно становили 14,7, 15,0 і 15,4%. Крім цих сортозразків, для селекції на стійкість до посухи, як донори можна використовувати також сортозразки: Giza 4 (Єгипет), Оріон (Україна), Skadia (Франція), Кінський біб № 1158 (Україна), Б/н 22 D (Сирія), Вф2 9023 (Німеччина).

Таким чином, проведені дослідження дозволили зробити розподіл колекційних сортозразків на групи за ступенем посухостійкості і виділити з них достовірно кращі, а отже, і перспективні для подальшої селекції як донори, до яких відносяться Giza 3, Б/н 6S, Б/н 6S, Б/н 7S, Giza 4, Оріон, Skadia, Кінський біб №1158, Б/н 22 D, Вф2 9023.